

Regeneration of Historical Textures in the Central Part of Saqqez with Emphasis on Tourism Development

Sadegh Barzegar ^{1✉}, Mohammad Rasoli ²

1- (Corresponding Author) *Department of Human geography, Payame Noor University, Tehran, Iran*

Email: barzegar62@pnu.ac.ir

2- *Department of Geography, Faculty of Shohadaye Make, Farhangian University, Tehran, Iran*

Email: m626644@gmail.com

ARTICLE INFO

Keywords:

*Regeneration,
Historical Textures,
Tourism,
Central Part of Saqqez.*

Article History:

Received:

27 December 2023

Received in revised form:

26 February 2024

Accepted:

3 April 2024

Available online:

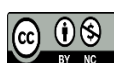
29 April 2024

ABSTRACT

Preservation of historical textures is essential as the subject to continue life in cities, and regeneration has been proposed, focusing on tourism development as the latest and the most accepted policy for the protection and maintenance of valuable historical textures. The present research has been done with the aim of expressing the regeneration of historical textures in the central part (Nav Qala) of Saqqez with an emphasis on tourism development. The current type of research is applied in terms of purpose, and it has been descriptive-analytical in terms of data collection. First, regeneration strategies were collected in different indicators: physical-functional, Semantic-identity, and socio-economic, according to the purpose of the research, and the BWM model was used to check the superiority of strategies, determine the weight, and, finally, the amount of compatibility. Since the current research was expert-oriented, the desired sample was selected based on the targeted method (snowball), a number of 15 people. The research results have shown that the strategy of continuity communication and connection between texture spaces is placed as the priority in order to create spatial unity among the 15 specified strategies, and the identification and prioritization of suitable routes have been made for sidewalk construction (Less than ten minutes) for convenient access and more convenient for tourists to historical places. Finally, access to tourists has been provided to historical places from the three main roads of Imam Street and Jomhuri Boulevard, Mellat Street, and Fakhri Razi Street, bypassing the nearest and the best way using a network analysis model.

Citation: Barzegar, S., & Rasoli, M. (2024). Regeneration of Historical Textures in the Central Part of Saqqez with Emphasis on Tourism Development. *Journal of Urban Tourism*, 11 (1), 41-58.

doi: <http://doi.org/10.22059/JUT.2024.346625.1056>

© The Author(s)

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Urbanization has been rapid in developing countries in the past few years, and cities have undergone major changes in their texture by accepting this population. Inefficient and historical textures were created in the primary core of cities over time. According to this, intervention, revival, and resuscitation of ancient and historical urban textures have become some of the basic issues in the urban planning system of countries for many years. The regenerative approach leads to complete texture restoration as the main approach in urban restoration and protection. Based on the physical texture, social structure, economic base, and environmental status in an area, the urban regeneration approach is a comprehensive and accepted process emphasizing tourism development in worn-out and historical textures, and regeneration can cause texture stability. In general, regeneration can lead to dynamism and the boom of texture to improve the situation in tourism from historical textures. In this regard, it can be said that urban regeneration is conceivable in promoting tourism among urban policy strategies to preserve and promote urban heritage in historical textures. It combines urban regeneration of new structures in line with yesterday's structures with an emphasis on tourism development in historical contexts and provides content and functionality re-creation that its construction is a cultural and social flow and its infrastructure is a completely economical and useful mechanism.

Methodology

The present research is practical in terms of type and descriptive-analytical in terms of method. The required information has been obtained through library and field collection (preparation of urban land use map using direct observation) in 2022. The present research uses the superiority of regeneration strategies, emphasizing the tourism development model (BWM). So, its value is between 0-1, which indicates that the more compatibility of the indicators, the closer

this value is to zero. In this connection, this method includes steps as follows:

- 1- Determining a set of decision indicators,
- 2- Determining the best (the most important/most desirable) and worst (least important/least desirable) indicators,
- 3- Determining the degree of superiority of the best or most important index compared to other indices using values from 1 to 9,
- 4- Determining the degree of superiority of other indicators compared to the worst or least important indicators using the numbers 1 to 9,
- 5- Determination of optimal weights for indicators.

The expert-oriented method was used to select a sample, and 15 people were selected for this purpose in a targeted way (snowball). It should be noted that there are no restrictions, for example, expert-oriented based on the findings of the researchers, and it is not designated for a special formula and optimal limit as well. It can be considered that other studies with a sample of 10 to 20 people are done based on experts like the AHP and ANP methods, according to Mr. Saati's opinion.

Results and discussion

The evaluation showed the superiority of indicators using the BWM model in the regeneration of historical textures with emphasis on tourism development, prioritizing continuity of communication and connection between tissue spaces to create spatial unity in texture among the 15 specified indicators. For this purpose, access to the optimal routes has been specified for tourists (origin) to historical places (Domenareh Mosque, Sheikh Mazhar Mosque, Dima Kalan Mosque and Kamangar house) as destination points, according to the travel time and the distance traveled. According to this, access to tourists has been provided to historical places from the three main roads of Imam Street and Jomhuri Boulevard, Mellat Street and Fakhr Razi Street, bypassing the nearest and the best way using the available information and maps and historical places have been tried to be covered in the central area of the city (Nav

Qahla) by choosing the optimal route in the shortest possible time.

Conclusion

The results of the routing and accessibility of tourists showed historical places that tourists could access from the main road of Imam Street and Jomhuri Boulevard to historical places by moving towards the three selected paths from Rahnama 2 by spending 8.40 minutes to the byways from Rahnama 3 Alley, Sheikh Mazhar Alley, Golbang Alley, and Hedayat 5 Alley in order to access faster and more convenient for tourists to historical textures. Tourists can access the main route of Mellat Street to historical places by moving from among the four selected paths, spending 7.50 minutes upon entering Bastan 6 Alley to the byways in Golbang Alley and Hedayat 5 Alley. Tourists can access historic sites using the third way as they can enter Jam 4 Alley through Fakhr Street and travel a distance of 10 minutes by crossing the side paths in Dimeh Kalan Masjid Alley, Hedayat 5 Alley, Golbang Alley, and Sheikh Mazhar Masjid Alley. These routes have been identified and selected with the right width to pass through and along the linear phenomena, considering various criteria such as distance from roads with a width of less than 6 meters, existence of incompatible uses, and distance from worn-out textures and destructive as obstacles.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

بازآفرینی بافت‌های تاریخی بخش مرکزی شهر سقز با تأکید بر توسعه گردشگری

صادق برزگر^۱✉، محمد رسولی^۲

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیای انسانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. Email: barzegar62@pnu.ac.ir

۲- گروه جغرافیا، دانشکده شهدای مکه، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Email: m626644@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

واژگان کلیدی:

بازآفرینی،

بافت‌های تاریخی،

گردشگری،

بخش مرکزی شهر سقز.

حفظ بافت‌های تاریخی موضوعی ضروری برای ادامه حیات شهرها است و بازآفرینی با محوریت توسعه گردشگری به‌عنوان جدیدترین و پذیرفته‌ترین سیاست جهت حفاظت و صیانت از بافت‌های ارزشمند تاریخی مطرح‌شده است. تحقیق حاضر باهدف تبیین بازآفرینی بافت‌های تاریخی بخش مرکزی (محدوده ناو قه‌لا) شهر سقز با تأکید بر توسعه گردشگری صورت گرفته است. نوع تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده توصیفی-تحلیلی بوده است و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش میدانی - کتابخانه‌ای استفاده شده است که با توجه به هدف پژوهش ابتدا راهبردهای بازآفرینی در ابعاد مختلف کالبدی- عملکردی، معنایی- هویتی و اجتماعی- اقتصادی جمع‌آوری شد، و برای بررسی ارجحیت راهبردها، تعیین وزن و درنهایت مقدار سازگاری از مدل BWM بهره برده شد. از آنجاکه تحقیق حاضر، خبره محور بوده است، نمونه موردنظر بر اساس روش هدفمند (گلوله برفی) به تعداد ۱۵ نفر انتخاب‌شده است. نتایج تحقیق نشان داده است که از بین ۱۵ راهبرد مشخص‌شده؛ راهبرد تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی در اولویت نخست قرار گرفته است و به‌منظور دسترسی مناسب و راحت‌تر گردشگران به مکان‌های تاریخی، اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی معابر مستعد پیاده‌راه سازی (کمتر از ده دقیقه) شده است. در نهایت با استفاده از مدل تحلیل شبکه، دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از سه مسیر اصلی خیابان امام و بلوار جمهوری، خیابان ملت و خیابان فخر رازی و با طی کردن نزدیک‌ترین و بهترین مسیر فراهم‌شده است.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۱۰/۰۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۲/۰۷

تاریخ پذیرش:

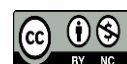
۱۴۰۳/۰۱/۱۵

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۲/۱۰

استناد: برزگر، صادق و رسولی، محمد. (۱۴۰۲). بازآفرینی بافت‌های تاریخی بخش مرکزی شهر سقز با تأکید بر توسعه گردشگری. مجله گردشگری شهری، ۱۱ (۱)، ۴۱-۵۸.

<http://doi.org/10.22059/JUT.2024.346625.1056>

مقدمه

بافت تاریخی شهرها بخشی از دارایی‌های فرهنگی- معنوی و به‌منزله سرمایه‌های عظیم اقتصادی تلقی می‌شوند (Ferretti & Grosso, 2019:2) با آنکه در گذشته دور به‌عنوان یک سیستم قوی و درعین‌حال منسجم عمل می‌نمودند؛ اما آنچه امروزه در این بافت‌ها مشاهده می‌شود تنزل هویت اجتماعی (حصاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۳۸)، ساختار کالبدی ضعیف و کیفیت زندگی پایین است (Esmer & Kudumovic, 2021, 285) و به دلیل برخوردار نبودن از خدمات آسیب‌پذیر شده‌اند، و ارزش مکانی و اقتصادی نازلی دارند. عدم توجه به بافت‌های تاریخی منجر به جمعیت‌گزیزی (عندلیب و سلیمانی، ۱۳۹۶: ۶۷) و عدم تمایل به تغییر و تحول شده است و این بافت‌ها تبدیل به فضایی شده‌اند که متعلق به همه‌کس و غیرقابل سکونت برای هرکس است (رسولی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۰). در این راستا استفاده از پتانسیل بافت‌های تاریخی جهت بازگرداندن زندگی به آن‌ها و بازآفرینی این مجموعه‌ها ضروری است (حصاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۹۶) بازآفرینی شهری علاوه بر بهبود شرایط فیزیکی، محیط زندگی و بهبود عملکرد یک شهر به مقابله با چالش‌های شهری مانند ترافیک، فضای عمومی و زیرساخت‌های شهری ناکافی کمک می‌کند (Liu et al, 2023: 1). در این رویکرد توجه به حفظ ارزش‌های فرهنگی و حفظ ثروت‌های بومی و تاریخی، انتقاد از ساخت‌وسازهای دارای یک نوع کاربری به‌جای کاربری‌های متعدد، توجه به اقدام‌های کیفی به‌موازات اقدام‌های کمی، مشارکت گروه‌های اجتماعی و غیره مشهود است (شیخی نصب و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۵) در رویکرد بازآفرینی به‌عنوان اصلی‌ترین رویکرد مرمت و حفاظت شهری؛ تطابق هم‌زمان بافت کالبدی، ساختار اجتماعی، بنیان اقتصادی و وضع محیط‌زیست یک منطقه، موجب احیای همه‌جانبه بافت می‌شود (روستایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۸). رویکرد بازآفرینی شهری با تأکید بر توسعه گردشگری، یک فرایند جامع و پذیرفته‌شده در مواجهه با بافت‌های فرسوده و تاریخی است (Wang et al, 2014: 44) و می‌تواند پایداری بافت را موجب گردد. درمجموع بازآفرینی باهدف ارتقای وضعیت گردشگری در بافت‌های تاریخی می‌تواند منجر به پویایی و رونق بافت گردد (بهرامی عطاءآبادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۲۰) در همین راستا می‌توان اذعان داشت که در میان استراتژی‌های سیاست شهری، جهت حفظ و ارتقاء میراث شهری در بافت تاریخی، بهره‌گیری از بازآفرینی شهری در راستای ارتقاء گردشگری قابل تأمل است (Lees & Melhuish, 2013: 243). بازآفرینی شهری در بافت‌های تاریخی با تأکید بر توسعه گردشگری، ساختارهای نو را در همخوانی با ساختارهای دیروز ترکیب می‌کند و محتوا و کارکردی را ارائه می‌دهد (عابدینی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰۷)، که روستا آن جریان فرهنگی و اجتماعی و زیرساخت آن، سازوکاری کاملاً اقتصادی و پربازده است (شهریاری و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۳).

در کشور ایران بیش از ۶۷ هزار هکتار بافت فرسوده، ناکارآمد و تاریخی با جمعیت بیش از هشت و نیم میلیون نفر در ۳۸۳ شهر شناسایی شده است (شاه بدایی، ۱۳۹۵: ۲) و به دلیل وجود کاستی‌ها و موانعی مثل عدم دسترسی، ضعف زیرساخت‌های شهری، کهنگی و آسیب‌پذیری سازه‌ها و تنزل نقش‌ها و کارکرد محله‌های موجود در این بخش از شهر و جنبه‌های روان‌شناختی (حسینی و مرادیان هرندي، ۱۴۰۲: ۱۳۲)، بازآفرینی بافت‌های تاریخی به‌منظور احیای بافت و باهدف ارتقاء شرایط و بهبود دسترسی گردشگران مطرح شده است. شهر سقز نیز ازجمله شهرهایی است که توجه به مقوله بازآفرینی در حوزه بافت‌های تاریخی در آن ضرورت می‌یابد. بافت قدیمی و فرسوده این شهر به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر، منطبق بر بخش مرکزی شهری است، به‌طوری‌که می‌توان گفت این فرسودگی بخشی از بافت تاریخی بخش مرکزی شهر را در بر گرفته است و نیاز به بازآفرینی را بیش‌ازپیش مطرح ساخته است. اهمیت این بافت‌ها در کالبد شهر به‌عنوان قلب تپنده اقتصادی در اطراف محورهای ساختاری و اصلی شهر و نیز بازار سنتی و راسته‌های تجاری

قرار گرفته است. وجود کاربری‌های ناسازگار، عدم خدمت‌رسانی در هنگام حوادث طبیعی، عدم تقویت و تشویق مشارکت‌های مردمی، نسبت استیجاری بالا در بافت، پایین آمدن کیفیت واحدهای مسکونی در بافت مذکور از لحاظ سازه‌ای و مصالح در گذر زمان و به‌ویژه ناکارآمدی و مشخص نبودن مسیرهای دسترسی مناسب به مکان‌های تاریخی، جذب گردشگران و دسترسی آن‌ها را به مکان‌های تاریخی با مشکل روبرو ساخته است. در همین راستا تحقیق حاضر باهدف تبیین بازآفرینی بافت‌های تاریخی بخش مرکزی شهر سقز با تأکید بر گردشگری سعی داشته است ضمن بررسی راهبردهای بازآفرینی بخش مرکزی شهر سقز با محوریت گردشگری به ارجحیت بندی بازآفرینی بافت‌های تاریخی شهر سقز بپردازد که در این راستا تلاش دارد تا به سؤال زیر پاسخ دهد.

- ارجحیت اول بازآفرینی بافت‌های تاریخی بخش مرکزی شهر سقز با محوریت گردشگری کدام است؟

در رابطه با موضوع بازآفرینی بافت‌های تاریخی با تأکید بر توسعه گردشگری تاکنون مطالعاتی در سطوح داخلی و خارجی صورت گرفته است که در ادامه به مرتبط‌ترین آن‌ها با پژوهش حاضر اشاره می‌شود.

فیروزبخت (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان بازآفرینی بافت‌های تاریخی شهری با تأکید بر توسعه گردشگری شهری (مورد پژوهی: منطقه یک تهران) انجام داد که نتایج نشان داده است، عوامل مدیریتی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری شهری در بافت تاریخی منطقه یک کلان‌شهر تهران است و پس‌از آن عوامل اجتماعی و فرهنگی، عوامل کالبدی و اقتصادی با توجه به مقدار میانگین رتبه به ترتیب در رده‌هایی پس‌از آن قرار داشته‌اند.

شیخی نصب و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی بازآفرینی بافت تاریخی منطقه یک شهرداری اهواز در راستای توسعه گردشگری با رویکرد آینده‌نگاری پرداخته‌اند. برای تحلیل و ارزیابی بازآفرینی بافت‌های تاریخی در راستای توسعه گردشگری منطقه یک اهواز از ۴۰ عامل استفاده شده است و نتایج تحقیق نشان داد که تحقق سناریو طلایی بیش از دیگر سناریوها برای بازآفرینی بافت‌های فرسوده جهت توسعه گردشگری وجود داشته که بیانگر امنیت اجتماعی، علاقه‌مندسازی ساکنان به بافت‌های تاریخی، بهبود دسترسی به حمل‌ونقل، توجه بیش‌ازپیش به بافت‌های تاریخی، نظارت بر بازآفرینی و توجه به هسته مرکزی شهر بوده است.

حصاری و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای تحت عنوان بازآفرینی بافت و بناهای تاریخی با تأکید بر توسعه گردشگری (مطالعه موردی: منطقه هفت شهرداری مشهد) به این نتایج دست یافتند که میان بازآفرینی بافت و بناهای تاریخی و توسعه گردشگری رابطه مستقیمی وجود داشته است.

عسگری سوادجانی و همکاران (۱۴۰۱) مقاله‌ای با عنوان شناسایی عوامل مزیت ساز در گردشگری بافت تاریخی شهر یزد با رویکرد تخریب خلاق انجام داده‌اند که نتایج نشان داده است عواملی چون شرایط موجود در جهت جذب طبقه خلاق، وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی و حفظ هویت آن‌ها، صنایع خلاق و تعامل و هم‌آفرینی در خلق ارزش‌ها، توجه و خلاقیت و نوآوری و توجه به تحقیق و توسعه به‌عنوان بهترین مزایای رقابتی محدوده مورد مطالعه در مقایسه با رقبا تعیین شده است.

حسینی و مرادیان هرنی (۱۴۰۲) در پژوهشی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی و توسعه گردشگری محلات بافت تاریخی شهر اصفهان را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که وضعیت شاخص‌های ۵ گانه گردشگری خلاق در سطح محلات بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیتی مناسب و تنها در بخش زیرساخت‌های فیزیکی کمبود احساس می‌شود؛ اما وضعیت شاخص‌های بازآفرینی محلات بافت تاریخی شهر اصفهان کاملاً نامناسب است که پایین‌ترین میزان مربوط به محلات کنگاز و کاردالان-کلیچه بوده است.

ژانگ^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی عوامل مؤثر در بازآفرینی بافت تاریخی منطقه نانلوگوکسیانگ پکن را مورد بررسی قرار دادند و یافته‌ها نشان داد که دو عامل بهبود فضای عمومی و مرمت و بهسازی ساختمان به عنوان مهم‌ترین عوامل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و یافته‌ها نشان داد که این عوامل ارتباط نزدیکی با سیاست‌ها و طرح‌ها، دستورالعمل‌ها و معیارهای تحقیق و پژوهش داشته‌اند و به این نتیجه رسیدند که تأثیر عناصر فرهنگی بر سایر عوامل به دلیل تجاری‌سازی بسیار کم بوده است.

گارگیولو و سگامباتی^۲ (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان تحرک فعال در مراکز تاریخی به سمت شهری قابل دسترس و رقابتی انجام دادند که نتایج نشان داد نقش تحرک فعال، به عنوان وسیله‌ای برای بازآفرینی شهری در مرکز تاریخی برجسته بوده و اهمیت آن را در ارزش‌یابی ابعاد فرهنگی، چشم‌انداز، معماری متذکر شدند.

رحمان و همکاران^۳ (۲۰۲۲) در پژوهشی مشارکت عمومی در بازآفرینی را با تأکید بر گردشگری در شهر کوچی هند مورد ارزیابی قرار دادند. نویسندگان اقدام به بررسی جوانب مختلف مشارکت عمومی در بازآفرینی مرتبط با گردشگری کرده‌اند که در نهایت نتایج نشانگر همگرایی جوانب مختلف بوده است.

پولس^۴ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با مرور تحقیقات انجام شده، برای بازآفرینی بافت‌های تاریخی شاخص‌هایی را پیشنهاد کردند. نویسندگان با مطالعه ۴۵ تحقیق انجام شده، ۴۶ شاخص را استنباط و از طریق تحلیل محتوا و نظر خبرگان ۴۶ شاخص را اولویت‌بندی کردند و به این نتیجه رسیدند که شاخص‌های مشارکت شهروندان، سیاست‌های دولتی، مکان‌های بهینه و حفظ و تبدیل بافت می‌تواند در اولویت‌های نخست قرار بگیرد و تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان شهری می‌توانند به منظور بازآفرینی بافت‌های تاریخی از شاخص‌های مربوطه استفاده کنند.

آنچه که از بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در رابطه با بازآفرینی بافت‌های تاریخی می‌توان استنتاج کرد، بدین شرح است؛ که مراکز تاریخی شهر همواره قطب تپنده تجاری و سرزندگی شهر به شمار رفته‌اند، اما آسیب‌پذیری خاصی به لحاظ طبیعی و انسانی داشته‌اند، در این راستا جهت مداخله در این بافت‌ها، بازآفرینی پذیرفته‌ترین رویکرد تشخیص داده شده است و تحقیق‌های گسترده‌ای در سطح داخلی و خارجی به این موضوع معطوف شده و راه‌حل‌هایی نیز ارائه شده است. اما آنچه پژوهش حاضر را از سایر تحقیق‌ها متمایز کرده و می‌توان به نوآوری این پژوهش نسبت داد، بدین شرح است که تحقیق حاضر ضمن بررسی، شناسایی و انتخاب بهترین راهبرد بازآفرینی در بافت‌های تاریخی بخش مرکزی شهر سقز، مبادرت به انتخاب بهترین شیوه پیاده‌سازی راهبرد منتخب با استفاده از تحلیل شبکه در محیط GIS شده است.

مبانی نظری

بازآفرینی از ریشه بازسازی به معنای احیاء کردن، جان دوباره بخشیدن، احیاء شدن از نو، رشد کردن است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳) که برای اولین بار در نیمه اول قرن چهاردهم میلادی به کار برده شده است و در ابتدا چیزی مستقل از نوسازی شهری نبود (طالبی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۳) و به دیدی صرفاً کالبدی آغاز شد (آقائی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴۹) و از دهه ۱۹۷۰، محققان مکانیسم‌های برنامه‌ریزی شهری را از منظرهای مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مورد بررسی قرار دادند (Liu et al, 2021: 2). در نهایت در دهه ۱۹۹۰ مرمت شهری به طور جدیدتر با نگرش بازآفرینی

1. Zhang
2. Gargiulo & Sgambati
3. Rahman
3. Pulles

در دستور کار قرار گرفت؛ نوعی رویکرد مداخله‌ای که بدون پاک‌سازی هویت‌های تاریخی دوره‌های مختلف، منجر به خلق هویتی جدید و دگرگونی‌هایی در ابعاد مختلف شد (سجادی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۹). اما از آنجاکه فرسودگی شهری صرفاً کالبدی نیست و دارای انواع گوناگونی همچون فرسودگی اقتصادی، فرسودگی اجتماعی-فرهنگی، فرسودگی کارکردی، فرسودگی بصری، فرسودگی تصویر ذهنی و مکانی است (مطیعیان، ۱۳۹۹: ۹۸)، محققان شیوه‌های مختلف مداخله را ارائه داده‌اند که اهداف و شیوه‌های اقدامات به شرح زیر است:

حفاظت یا همان نگرش موزه‌ای: این نگرش باهدف حفاظت مطلق، بر شالوده حفاظت از میراث فرهنگی و نپذیرفتن مداخله در بافت‌های تاریخی استوار است.

نگرش سازنده یا سلولی: در این نگرش مرمت شهری باهدف توانمندسازی مطرح است. در این روش بیشترین تمرکز بر نوسازی و بهسازی فضای ساخته‌شده تاریخی است و به احیا و مرمت آن با نگاهی محیطی و انسانی کمتر توجه می‌شود.

نگرش بنیادی یا ارگانیک: که در حقیقت جمع‌بندی دو نگرش قبلی است، بر مفاهیم جدیدی مانند کلیت، نظام سلسله‌مراتب و پویایی پدیده‌ها تأکید فراوان دارد. در این نگرش، بازآفرینی بافت فرسوده از طریق تعیین نقش آن در سازمان فضایی شهر، جایگاه معنادر و قابل دفاعی پیدا می‌کند (غیائی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵).

امروزه نگرش برتر در مرمت بافت‌های فرسوده و تاریخی نگرش ارگانیک و یکی از جدیدترین نظریه‌های آن، جامع‌نگری در برنامه‌ها و اقدام‌ها برای تلفیق فرهنگ و اقتصاد در بستر توسعه پایدار است که از طریق گردشگری می‌توان به آن دست‌یافت (شیخی نصب و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۶) می‌توان گفت که رویکردهای مواجهه با بافت‌های تاریخی و ارائه روش‌ها و راهکارهای بهینه نیز متفاوت است که در این راستا یکی از متأخرین و پذیرفته‌ترین رویکردهای مداخله در ساماندهی بافت‌های تاریخی، بازآفرینی با تأکید بر توسعه گردشگری است (Stryjakiewicz, 2017: 316).

بازآفرینی به کاربران و عاملان ذی‌نفع و ذی‌نفوذ اهمیت خاصی می‌دهد و در تجدید حیات زیرساخت‌های کهن، شکل‌دهی مجدد به بافت‌های شهری و نو شدن جریان‌های اقتصادی مؤثر است و از سرمایه‌های اجتماعی محلی سود برده و از گردشگران و پتانسیل گردشگری به‌عنوان نیروی محرکه بازآفرینی استفاده می‌کند. جلب سرمایه و حضور یافتن در بسیاری از شهرها به‌ویژه مراکز قدیمی شهرها، با حضور گردشگران تحقق می‌پذیرد؛ بنابراین سرمایه‌گذاری در بخش صنعت گردشگری شهری، تاریخی و هویتی، نه تنها اهداف اقتصادی مرمت و توسعه شهرها را برآورده می‌کند، بلکه به‌عنوان محرکی سازنده به‌منظور بازآفرینی بافت‌های تاریخی و حفاظت از آثار و بافت‌های باارزش کاربرد دارد (یزدانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۵).

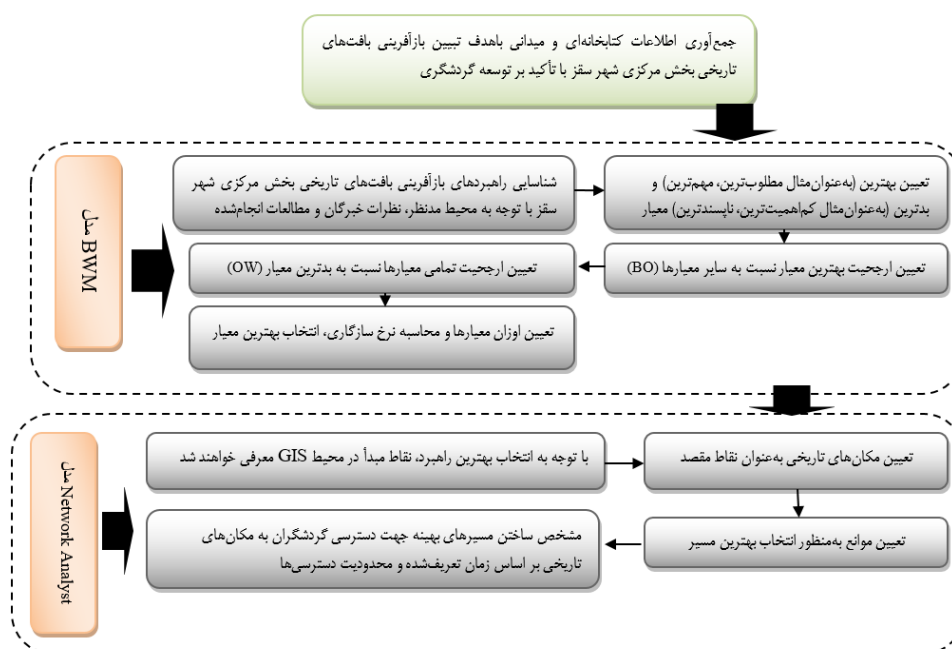
به‌منظور تحقق بازآفرینی در بافت‌های تاریخی با رویکرد گردشگری لزوم توجه به راهبردهای بازآفرینی در بافت‌های تاریخی مطرح‌شده است.

شاخص اقتصادی: باهدف توزیع منابع، توانمندسازی ساکنان، جذب سرمایه‌گذاری‌های خصوصی- دولتی و ارتقاء سطح مطلوب زندگی اقتصادی ساکنان مطرح‌شده است.

شاخص اجتماعی: باهدف بهبود کیفیت زندگی و تداوم زندگی اجتماعی (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۷)، لزوم توجه به مشارکت دوسویه گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفوذ، نقش تشکلهای، برگزاری جشنواره‌های خاص، مراسم‌های نادر مذهبی مطرح‌شده است.

شاخص کالبدی: باهدف حل مسائل مرتبط با فرسودگی کالبدی، تعریض و دسترسی مناسب مطرح شده است (حصاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۹۸).

شاخص معنایی- هویتی: با تقویت حس اصالت و هویت مکانی و همچنین با تأکید بر طراحی و سبک تحسین برانگیز می تواند قابلیت درک و شناخت ذهنی را افزایش دهد (بهرامی عطاآبادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۲۳).

شکل ۱. فرایند انجام پژوهش

روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ نوع، کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی- تحلیلی است و اطلاعات مورد نیاز از طریق کتابخانه‌ای (طرح‌های تفصیلی، جامع شهری، آمارنامه‌ها و سرشماری‌های سال ۱۳۹۵) و برداشت میدانی (تهیه نقشه کاربری اراضی شهری با استفاده از مشاهده مستقیم) در سال ۱۴۰۱ اخذ گردیده است. در تحقیق حاضر جهت ارجحیت بندی راهبردهای بازآفرینی با تأکید بر توسعه گردشگری از مدل (BWM) استفاده شده است. به طوری که مقدار آن بین ۰-۱ است، هرچه این مقدار به صفر نزدیک‌تر باشد، نشانگر سازگاری بیشتر شاخص‌ها است. در همین ارتباط این روش شامل گام‌هایی به شرح ذیل است: ۱- تعیین مجموعه‌ای از معیارهای تصمیم، ۲- تعیین بهترین (مهم‌ترین/مطلوب‌ترین) و بدترین (کم‌اهمیت‌ترین/کمینه مطلوبیت) معیار، ۳- تعیین میزان ارجحیت بهترین یا مهم‌ترین معیار به نسبت دیگر معیارها با استفاده از مقادیر ۱ تا ۹، ۴- تعیین میزان ارجحیت دیگر معیارها نسبت به بدترین یا کم‌اهمیت‌ترین معیارها با استفاده از اعداد ۱ تا ۹، ۵- تعیین اوزان بهینه معیارها (صادقی دروازه و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۳). برای انتخاب نمونه از روش خبره محور استفاده شده است و برای این منظور نیز به روش هدفمند (گلوله برفی) ۱۵ نفر انتخاب شده‌اند. لازم به ذکر است برای نمونه خبره محور بنا بر یافته‌های محققان هیچ محدودیتی وجود ندارد (Baby, 2013: 3) و فرمول و حد مطلوب خاصی نیز برای آن تعیین نشده است. در تحقیق‌های دیگر که بر پایه خبرگان انجام شده‌اند همچون روش Ahp و Anp، بنا بر نظر آقای ساعتی نمونه را می‌توان ۱۰ تا ۲۰ نفر در نظر گرفت (عندلیب و سلیمانی، ۱۳۹۶: ۴۷).

جدول ۱. راهبردهای بازآفرینی در بافت‌های تاریخی شهر سقز با تأکید بر توسعه گردشگری

راهبرد	۳-۳	۳-۳	راهبرد	۳-۳	۳-۳
توزیع منابع اقتصادی و اجتماعی به‌صورت پایدار همچون توسعه فضاهای خرید- سرگرمی در نزدیک مکان‌های تاریخی (در کوچه‌های بینش-شیخ مظهر- دیمه کالان- گلبانگ و کوچه مسجد دومناره)	V4		معاصر سازی ساختمان‌های قدیمی همچون منزل کمانگر واقع در کوچه گلبانگ	V1	
توانمندسازی ساکنان و ارائه فعالیت‌های رفاه عمومی همچون تسهیلات اقامتی، درمانی، فضای سبز، بهداشتی	V5		تغییر بناهای متروکه و مخروبه (بناهای واقع در کوچه دیمه کالان و کوچه شیخ مظهر) به مجموعه‌هایی با نیاز گردشگران	V2	۳-۳
توجه به راهبردها و سیاست‌های مشارکت دوسویه گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفع	V11	۳-۳	تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی در بافت	V3	۳-۳
توجه به نقش شکل‌ها جهت شناسایی اقدامات بازآفرینی	V12	۳-۳	استفاده از نمادها و نشانه‌های عملکردی و کالبدی جهت تداعی هویت تاریخی	V6	۳-۳
ارتقای سطح زندگی مطلوب اقتصادی در سطح بافت	V13		ایجاد تصویر ذهنی مطلوب از فضا در نزد گردشگر	V7	۳-۳
جذب سرمایه‌گذاری‌های خصوصی- دولتی	V14		توجه به حس تعلق‌خاطر ساکنان در برنامه‌های حفاظت و توسعه گردشگری	V8	۳-۳
برگزاری جشنواره‌های خاص، مراسم‌های نادر مذهبی	V15		ارائه مراکز مدیریت مقصد و اطلاع‌رسانی، آموزش کارمندان	V9	۳-۳
			توجه و تأکید بر مکان و مراسم‌ها و سنت‌ها و هدایت گردشگران	V10	۳-۳

سپس به‌منظور دسترسی مناسب و راحت‌تر گردشگران به مکان‌های تاریخی، با استفاده از مدل تحلیل شبکه در محیط GIS اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی معابر مستعد پیاده‌راه‌سازی (کمتر از ده دقیقه) برای دسترسی مناسب گردشگران شده است. تا بستر تصمیم‌گیری مناسب پیش‌روی مسئولان فراهم گردد روش تحلیل شبکه، سیستمی از عناصر به هم پیوسته‌ای چون لبه‌ها (خطوط) و پیوندهای اتصال (نقاط) است که مسیرهای احتمالی از یک مکان به مکان دیگر را نمایش می‌دهد در تحلیل‌های مبتنی بر شبکه، معابر و خیابان‌های شهری که نقش حیاتی و بنیادینی در جابجایی‌های درون‌شهری ایفا می‌نمایند، به‌صورت عوارض خطی به‌کاربرده می‌شوند. به همین دلیل نتایج حاصل از این نوع تحلیل از درجه اطمینان بسیاری برخوردار است (بهشتی فر، ۱۳۹۱: ۴۵) و به‌صورت یک فرآیند سلسله مراتبی ۴ مرحله‌ای است. در مرحله اول: بعد از وارد شدن به محیط GIS با استفاده از ابزار Network Analyst دستور Network Analyst Closest Facility را فعال کرده و با معرفی کردن گردشگران به‌عنوان نقاط مبدأ، در مرحله دوم: تعیین مکان‌های تاریخی بخش مرکزی (محدوده ناو قه‌لا) شهر سقز به‌عنوان نقاط مقصد است. در این مرحله هدف یافتن بهترین مسیر، سریع‌ترین مسیر، کوتاه‌ترین مسیر و همچنین مسیری است که کمترین هزینه را در دسترسی به مکان‌های تاریخی در برداشته باشد.

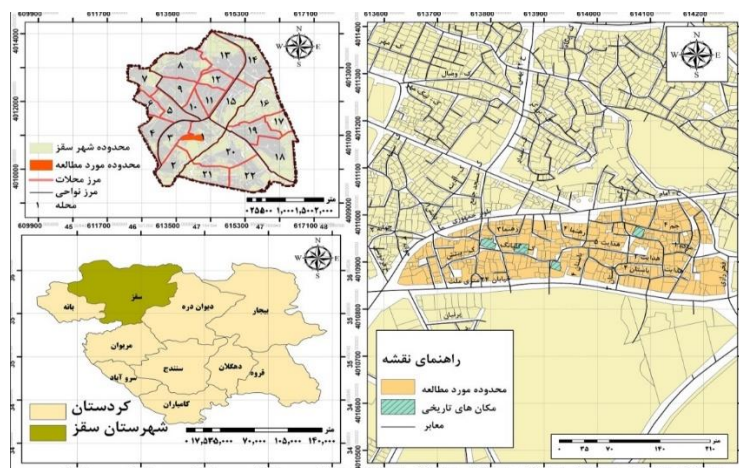
مرحله سوم: در این مرحله هدف تعیین موانع است در این مرحله در امتداد پدیده‌های خطی، ملاک‌های مختلفی مانند وجود کاربری‌های ناسازگار، عرض معابر کمتر از ۶ متر و فاصله از بافت‌های فرسوده و تخریبی به‌عنوان موانع شناسایی و انتخاب شده‌اند. در این مرحله فرض بر این است که مسیرهایی با عرض معابر کمتر از ۶ متر که بیشترین کاربری‌های

ناسازگار را دارند و نزدیک به بافت‌های فرسوده و تخریبی قرار گرفته‌اند نامناسب بوده و دسترسی گردشگران را با مشکل مواجه می‌کنند.

مرحله چهارم: (اجرای روش تحلیل شبکه)، در مرحله آخر بعد از مشخص ساختن نقاط مبدأ و مقصد و بر اساس زمان تعریف‌شده و محدودیت دسترسی‌ها، مسیرهای بهینه جهت دسترسی گردشگران (با مسافت کمتر از ده دقیقه) به مکان‌های تاریخی تعیین می‌شود.

محدوده مورد مطالعه

شهر سقز به‌عنوان دومین شهر بزرگ استان کردستان، در فاصله ۱۸۰ کیلومتری از مرکز استان، دارای موقعیت جغرافیایی ۳۳ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۳۴ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی بوده و در ارتفاعی نزدیک به ۱۴۸۷ هکتار از سطح دریا قرار گرفته است. شهر سقز طبق سرشماری ۱۳۹۵ دارای جمعیتی نزدیک به ۱۶۵/۲۵۸ نفر و مساحت ۱۵/۹۸۲/۴۶۳ مترمربع معادل با ۱۲/۴۹ درصد کل استان بوده است (سعیدپور و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۰). این شهر در دهه‌های اخیر رشد شتابان و در برخی موارد رشد لجام‌گسیخته را شاهد بوده است، می‌توان گفت که شهر سقز امروزه از ساختار کالبدی و عملکردی متناسب با نیازش برخوردار نیست و دارای رشد سریع و بی‌برنامه، پراکندگی تراکم جمعیت در سطح محلات و وجود تراکم بالای جمعیت به‌ویژه در بخش‌های مرکزی و شمال غرب شهر و همچنین وجود بافت‌های ناکارآمد و پراکنده در سطح محلات، به همراه گسستگی اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و وجود محله‌های دارای ساختار اجتماعی و کالبدی غیر منسجم است (حکمت نیا و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۱). محدوده مورد مطالعه (محدوده ناو قه‌لا)، هسته تاریخی و در بخش مرکزی شهر قرار گرفته است که مکانی منحصربه‌فرد برای برند سازی و جذب گردشگر محسوب می‌شود. این محدوده در دهه اخیر همراه با فرسودشدن بافت و زیرساخت‌های شهری و افت کیفیت محیطی، محدوده با جمعیت گریزی مالکان روبرو بوده که نیاز این محدوده را در به‌کارگیری سیاست بازآفرینی شهری با محوریت گردشگری بیش‌ازپیش مطرح ساخته است. محدوده مورد مطالعه طبق آمار سرشماری دارای جمعیتی نزدیک به ۱۱۸۹ نفر است که در تقسیمات شهری سقز، در محله ۱ از ناحیه ۱ واقع شده است و حدود ۷,۴ هکتار مساحت دارد. خیابان‌های جمهوری در شمال، فخر رازی در شرق و ملت در جنوب، محدوده آن را مشخص می‌کنند و در دو سمت شمال و غرب تقاطع‌های مهمی مانند میدان جمهوری و میدان قدس قرار گرفته‌اند.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها

بر همین اساس در این بخش از تحقیق ضمن شناسایی راهبردهای مؤثر در بازآفرینی بافت‌های تاریخی با رویکرد توسعه گردشگری در بخش مرکزی شهر سقز، اقدام به ارجحیت بندی آن‌ها با استفاده از مدل BWM شده است.

ارجحیت راهبردهای مؤثر در بازآفرینی بخش مرکزی سقز با تأکید بر گردشگری با استفاده از BWM

در روش بهترین-بدترین (Best-Worst-Method)، بهترین و بدترین راهبردها توسط تصمیم‌گیرنده مشخص می‌شود و سپس مقایسه زوجی بین هر کدام از این دو معیار که بهترین و بدترین هستند، با دیگر راهبردها صورت می‌گیرد. سپس ایجاد روش برنامه‌ریزی غیرخطی مطرح می‌شود بدین گونه که وزن راهبردها به صورتی به دست آید که تفاوت‌های مطلق اوزان حداقل گردد. ارزیابی صورت گرفته برای استخراج ارجحیت راهبردها با استفاده از مدل BWM در بازآفرینی بافت‌های تاریخی با تأکید بر توسعه گردشگری دارای مقدار مطلوبیت (نرخ سازگاری) $0/048$ بوده است که مقدار ایده‌آل و مناسب را نشان داده است. لازم به توضیح است که مقدار مطلوبیت بین $0-1$ است، هرچقدر این مقدار به صفر نزدیک‌تر باشد مطلوب‌تر و مناسب‌تر است.

همان‌طور که در شکل ۳ قابل‌مشاهده است باوجود قرارگیری امکان تاریخی (مسجد دومناره، مسجد شیخ مظهر، مسجد دیمه کالان و منزل کمانگر) در محدوده موردنظر، این محدوده ساختار درونی (ضعف اتصالات و هم پیوندی محلی) ضعیفی دارد. به‌ویژه در معابر با عرض کمتر از ۶ متر همچون کوچه مژده و جم که محل قرارگیری اماکن تاریخی است. قرارگیری خانه‌های مسکونی نامناسب و تخریبی در این کوچه‌ها نیز خود منجر به کج‌روی و بزهکاری شده است به‌نحوی که حس تعلق به مکان را در ساکنان (به‌ویژه ساکنان کوچه هدایت ۱ و ۲، مژده، جم و کوچه باستان) کاهش داده است. تغییر بناهای متروکه و تخریبی واقع در کوچه شیخ مظهر، دیمه‌کالان ازجمله راهبردهای ذکرشده است که در صورت تقویت اتصالات و هم پیوندی محلی می‌تواند رفع شود. معاصر سازی ساختمان‌های قدیمی همچون منزل کمانگر واقع در کوچه گلبانگ نیز ازجمله راهبردهای مطرح‌شده است که با توجه به تاریخی بودن این اماکن و زیبایی بصری آن در اولویت بازآفرینی قرار نگرفته است. آنچه در این پژوهش در اولویت نخست قرار گرفته است؛ تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی در بافت است که می‌تواند ضمن تقویت حس تعلق به مکان، تصویر ذهنی مطلوبی را فراهم کرده و با جذب سرمایه‌گذاری و توزیع منابع اقتصادی و اجتماعی، امکان ارتقای سطح زندگی، توانمندسازی ساکنان و برگزاری جشنواره و مراسم‌ها را فراهم کند که خود منجر به جذب گردشگر خواهد شد. همان‌طور که در جدول (۲) قابل‌مشاهده است؛ ارزیابی‌ها نشانگر بیشترین وزن برای تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی در بافت و دو راهبرد دیگر همچون توجه به راهبردها و سیاست‌های مشارکت دوسویه گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفوذ، توجه به نقش تشکلهای جهت شناسایی اقدامات بازآفرینی به ترتیب با مقادیر $0/15$ و $0/14$ بوده‌اند که مقدار وزنی آن‌ها دارای اختلاف زیادی با دیگر راهبردها بوده است، به‌طوری‌که ایجاد تصویر ذهنی مطلوب از فضا در نزد گردشگر با $0/09$ در رتبه سه قرار گرفته است و راهبرد معاصر سازی ساختمان‌های قدیمی همچون منزل کمانگر واقع در کوچه گلبانگ در رتبه آخر قرار گرفته است.

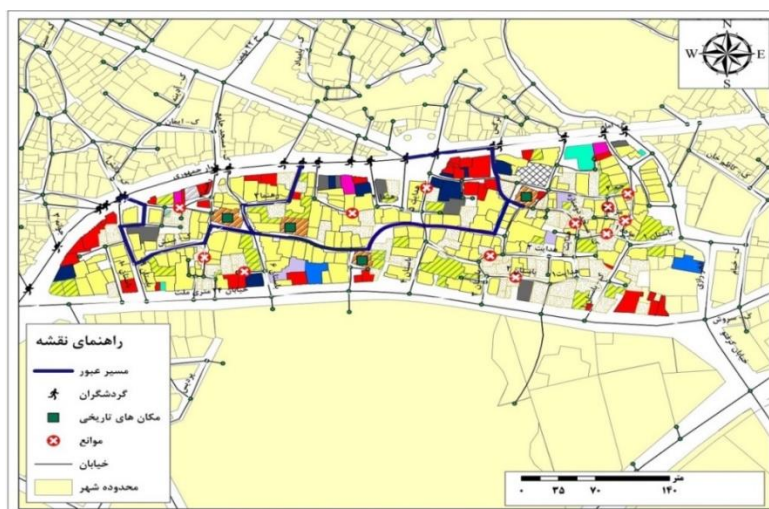
جدول ۲. ارجحیت راهبردهای بازآفرینی بافت تاریخی شهر سقز با تأکید بر گردشگری با استفاده از مدل Bwm

ارجحیت	وزن	راهبردها
۱	۰/۱۵۷۶۷۵	تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به منظور ایجاد وحدت فضایی در بافت
۲	۰/۱۴۱۹۰۸	توجه به نقش تشکلهای جهت شناسایی اقدامات بازآفرینی
۲	۰/۱۴۱۹۰۸	توجه به راهبردها و سیاستهای مشارکت دوسویه گروههای ذی نفع و ذی نفوذ
۳	۰/۰۹۴۶۰۵	ایجاد تصویر ذهنی مطلوب از فضا در نزد گردشگران
۴	۰/۰۷۰۹۵۴	جذب سرمایه گذاریهای خصوصی - دولتی
۵	۰/۰۵۶۷۶۳	توجه به حس تعلق خاطر ساکنان در برنامه های حفاظت و توسعه گردشگری
۶	۰/۰۴۷۳۰۳	ارتقاء سطح زندگی مطلوب اقتصادی در سطح بافت
۷	۰/۰۴۷۳۰۳	توانمندسازی ساکنان و ارائه فعالیت های رفاه عمومی همچون تسهیلات اقامتی، درمانی، فضای سبز، بهداشتی
۸	۰/۰۴۰۵۴۵	توزیع منابع اقتصادی و اجتماعی به صورت پایدار همچون توسعه فضاهای خرید - سرگرمی در نزدیک مکان های تاریخی (در کوچه های بینش - شیخ مظهر - دیمه کالان - گلبنگ و کوچه مسجد دومناره)
۹	۰/۰۳۵۴۷۷	توجه و تأکید بر مکان و مراسم ها و سنت ها و هدایت گردشگران
۹	۰/۰۳۵۴۷۷	برگزاری جشنواره های خاص، مراسم های نادر مذهبی
۱۰	۰/۰۳۵۴۷۷	تعمیر بناهای متروکه و مخروبه (بناهای واقع در کوچه دیمه کالان و کوچه شیخ مظهر) به مجموعه هایی با نیاز گردشگران
۱۱	۰/۰۳۱۵۳۵	استفاده از نمادها و نشانه های عملکردی و کالبدی جهت تداعی هویت تاریخی
۱۲	۰/۰۳۱۵۳۵	ارائه مراکز مدیریت مقصد و اطلاع رسانی، آموزش کارمندان
۱۳	۰/۰۳۱۵۳۵	معاصر سازی ساختمان های قدیمی همچون منزل کمانگر واقع در کوچه گلبنگ

مسیریابی بهینه دسترسی به مکان های تاریخی محدوده مرکزی (ناو قه لا) شهر سقز با استفاده از مدل تحلیل شبکه

مسیرهای پیشنهادی دسترسی به مکان های تاریخی محدوده مرکزی (ناو قه لا)

در این پژوهش تعداد مکان های تاریخی محدوده ناو قه لا، واقع در محله ۱ و مرکز شهر سقز، ۴ مکان تاریخی (مسجد دومناره، مسجد شیخ مظهر، مسجد دیمه کالان و منزل کمانگر) تشخیص داده شده است. در مسیر نخست از خیابان جمهوری (شکل ۳) به منظور دسترسی گردشگران به مکان های تاریخی واقع در محدوده ناو قه لا می توان با عبور از مسیرهای فرعی کوچه رهنما ۲ با صرف زمان ۸/۴۰ دقیقه، کوچه باستان ۹ با صرف زمان ۸/۵۰ دقیقه به صورت پیاده و کوچه هدایت با صرف زمان ۷/۴۰ دقیقه به سمت کوچه های گلبنگ و بینش حرکت کرده و به این مکان های تاریخی دسترسی پیدا کرد (شکل ۳).

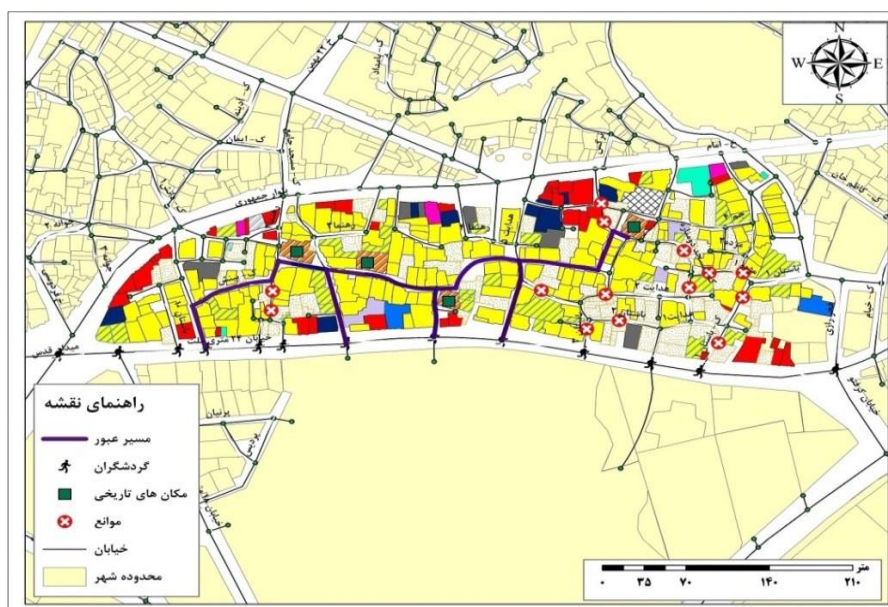

شکل ۳. مسیرهای بهینه دسترسی گردشگران به مکان های تاریخی از طریق خیابان امام و بلوار جمهوری

جدول ۳. دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان امام و بلوار جمهوری

مسیر	مسیر ورودی	مسیرهای طی شده به منظور دسترسی به مکان‌های تاریخی	زمان (دقیقه)
۱	رهنما ۲	کوچه رهنما ۳- کوچه شیخ مظهر- کوچه گلبانگ- کوچه هدایت	۸/۴۰
۲	هدایت ۶	کوچه هدایت ۵- کوچه گلبانگ- کوچه مسجد شیخ مظهر	۷/۴۰
۳	باستان ۹	کوچه بینش- کوچه شیخ مظهر- کوچه گلبانگ- کوچه هدایت ۵	۸/۵۰

به منظور دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق مسیر اصلی خیابان ملت می‌توان با گذر از مسیرهای فرعی کوچه باستان ۶ با صرف زمان ۷/۵۰ دقیقه، کوچه باستان ۹ با صرف زمان ۹ دقیقه، کوچه مسجد دیمه کالان با صرف زمان ۵ دقیقه کوچه باستان ۵ با صرف زمان ۷/۴۵ دقیقه، باستان ۴ با صرف زمان ۴ دقیقه، می‌توان به سمت کوچه مسجد شیخ مظهر، کوچه گلبانگ و کوچه مسجد دومناره حرکت کرده و به مکان‌های تاریخی دسترسی پیدا کرد (شکل ۴)

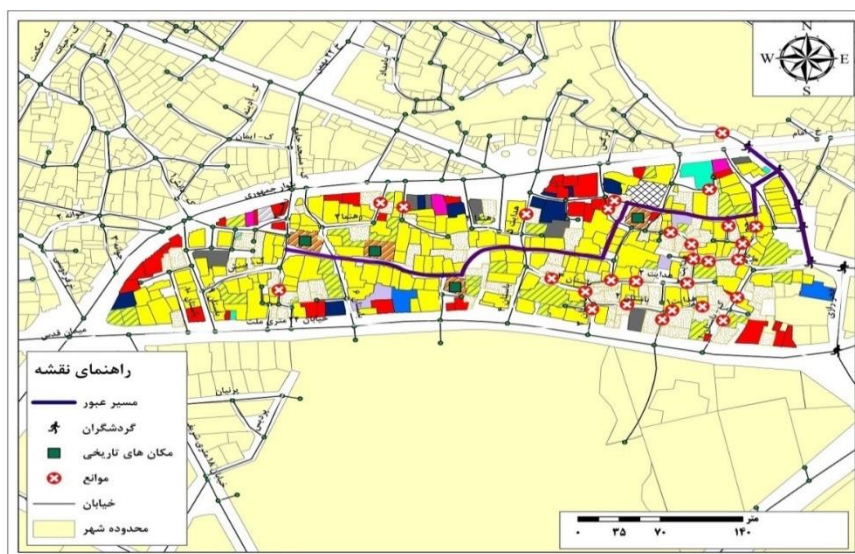

شکل ۴. مسیرهای بهینه دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان ملت

جدول ۴. دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان ملت

مسیر	مسیر ورودی	مسیرهای طی شده به منظور دسترسی به مکان‌های تاریخی	زمان (دقیقه)
۱	باستان ۶	کوچه گلبانگ- کوچه هدایت ۵	۷/۵۰
۲	باستان ۹	کوچه بینش- کوچه شیخ مظهر- کوچه گلبانگ- کوچه هدایت ۵	۹
۳	باستان ۵	کوچه گلبانگ- کوچه مسجد شیخ مظهر- کوچه هدایت ۵	۷/۴۵
۴	باستان ۴	کوچه گلبانگ- کوچه مسجد شیخ مظهر- کوچه هدایت ۵	۴

در مسیر سوم به منظور دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی مسجد دومناره، مسجد شیخ مظهر، مسجد دیمه کالان و منزل کمانگر از طریق خیابان فخر رازی؛ می‌توان با طی کردن مسافت ۱۰ دقیقه از طریق کوچه جم ۴ وارد مسیر هدایت ۵ و سپس با عبور از مسیر مسجد دیمه کالان وارد مسیرهای گلبانگ و شیخ مظهر شده و به این مکان‌های تاریخی دسترسی پیدا کرد. (شکل ۵)

شکل ۵. مسیرهای بهینه دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان فخر رازی

جدول ۵. دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان فخر رازی

مسیر	مسیر ورودی	مسیرهای طی شده به منظور دسترسی به مکان‌های تاریخی	زمان (دقیقه)
۱	چم ۴	کوچه مسجد دیمه کالان - کوچه هدایت ۵ - کوچه گلپانگ - کوچه مسجد شیخ مظهر	۱۰

بحث

شهر به عنوان یک سیستم پیچیده دارای کلتی یکپارچه و پویا است که در جریان چرخه حیات خود رشد می‌کند و متحول می‌شود و برای خود آستانه‌ای تعریف می‌کند. در چند دوره گذشته رشد شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه شتابان بوده است. در نتیجه عناصر شهری دچار تحول شده، کمیتشان افزایش یافته، تغییر نقش داده و پویایشان تغییر کرده است، که در نهایت دچار فرسودگی شده‌اند. به طوری که امروزه این بافت‌های فرسوده به منطقه‌های کم‌جان با فرسودگی گسترده تبدیل شده‌اند و رکود اقتصادی و مشکلات زیادی در امکان بهره‌مندی ساکنان از خدمات زیرساختی و حمل‌ونقل جدید به وجود آورده‌اند. با این وجود بافت تاریخی شهرها به واسطه قدمت تاریخی و وجود عناصر و ارزش‌های نادر زیبایی‌شناختی، تداوم خاطرات جمعی و مؤلفه‌های هویت بخشی، واقعیت انکارناپذیر شهرها بشمار می‌روند که واجد پیشینه تاریخی هستند، اما به دلیل عدم انطباق با سرعت تغییر نیازهای ساکنان وارد فرایند فرسودگی شده‌اند. در این راستا در جهت حل مشکلات گفته شده، سیاست‌های مختلفی ارائه شده است؛ در این چارچوب متأخرین و پذیرفته‌ترین رویکرد مداخله در ساماندهی بافت‌های فرسوده، بازآفرینی معرفی شده است. در این راستا با استناد به پیشینه پژوهش‌ها، اغلب پروژه‌های بازآفرینی برای شهرداری‌ها زمان‌بر و هزینه‌بر هستند، و شهرداری‌ها درآمد کافی برای اجرای این قبیل پروژه‌ها ندارند، اما اگر رویکرد بازآفرینی با ابزارهای توسعه شهری، پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های شهری ترکیب شود، رویکرد جدیدی تحت عنوان بازآفرینی گردشگر-مبنا به ارمغان می‌آورد و موجب می‌شود، اجرای پروژه‌های بازآفرینی با هزینه کمتر صورت گیرد، و حتی خود ابزاری برای درآمدزایی شهر گردد. چرا که یکی از انگیزه‌هایی که گردشگران را به شهرها می‌کشاند، وجود جاذبه‌های یادمانی و تاریخی در شهرها به ویژه بخش‌های تاریخی آن است. در همین ارتباط یافته‌های تحقیق نشان داد که راهبرد تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت برای ایجاد وحدت فضایی در بافت‌های تاریخی شهر سقز در اولویت نخست قرار گرفته و با توجه به اینکه مهم‌ترین عنصر مؤلفه ارتباطی در بافت‌های تاریخی «گذر»

است، به‌منظور نشان دادن اهمیت راهبرد تداوم ارتباط و اتصال میان بافت‌های تاریخی شهر سقز، اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی معابر مستعد پیاده‌راه‌سازی (کمتر از ده دقیقه) برای دسترسی مناسب گردشگران به مکان‌های تاریخی شده است. قابل‌ذکر است که یافتن کوتاه‌ترین و نزدیک‌ترین مسیر یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های ابزار تحلیل شبکه است. در این پژوهش سعی شده است تا نزدیک‌ترین و بهترین مسیر به مکان‌های تاریخی در محدوده ناو قه‌لا با در نظر گرفتن موانع و محدودیت‌ها، مشخص شود. با ارجحیت قرار دادن بازآفرینی مسیرهای قابل پیاده‌روی (در فاصله‌ای کمتر از ده دقیقه) منتخب، می‌توان ضمن ارائه خدمات بهینه کیفیت زندگی بهتری را در محدوده موردنظر فراهم کرد و منجر به توسعه گردشگری شد.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی کاهش کارایی هر پدیده‌ای، فرسودگی آن را در پی دارد. هنگامی که حیات شهری در محدوده‌ای از شهر به هر علتی رو به رکود می‌رود، بافت شهری آن محدوده نیز در روند فرسودگی قرار می‌گیرد و نیاز به بازآفرینی را مطرح می‌سازد. عملکرد بازآفرینی در بافت‌های تاریخی باعث تجلی دوباره هویت ازدست‌رفته این بافت‌ها می‌شود و شناسایی راهبردهای بازآفرینی در بافت‌های تاریخی به‌منظور جذب و توسعه گردشگری اهمیت زیادی دارد.

در این پژوهش ابتدا با شناسایی راهبردهای مؤثر در بازآفرینی بافت‌های تاریخی با رویکرد گردشگری در بخش مرکزی (محدوده ناو قه‌لا) شهر سقز، اقدام به ارجحیت بندی آن‌ها با استفاده از مدل BWM شده است. سپس با در نظر گرفتن راهبرد منتخب، اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی معابر مستعد پیاده‌راه‌سازی (کمتر از ده دقیقه) برای دسترسی مناسب گردشگران به مکان‌های تاریخی شده است.

ارزیابی صورت گرفته برای استخراج ارجحیت شاخص‌ها با استفاده از مدل BWM در بازآفرینی بافت‌های تاریخی با تأکید بر گردشگری نشان داد که از بین ۱۵ شاخص مشخص‌شده، تداوم ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی در بافت، در اولویت قرار داشته است. ساختار ارتباطی در محدوده موردبررسی (محدوده ناو قه‌لا) به فراخور شکل‌گیری تاریخی و با در نظر داشتن مقیاس انسانی به‌صورت ارگانیک شکل گرفته است. دسترسی‌های کوتاه در مقیاس پیاده و با عرض معابر کمتر از ۶ متر، کمبود فضاهای دسترسی و سطوح نامناسب و ناهموار به‌ویژه در کوچه‌های باستان، دیمه کالان، مژده و جم که خود منجر به کاهش راحتی رفت‌وآمد (هم به‌صورت کالبدی و هم به‌صورت بصری) برای ساکنین و گردشگران، کاهش سطح کیفیت زندگی و سرمایه‌گذاری شده است؛ که به‌منظور دسترسی مناسب و راحت‌تر گردشگران به مکان‌های تاریخی، اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی معابر مستعد پیاده‌راه‌سازی (کمتر از ده دقیقه) شده است. دسترسی و مسیریابی گردشگران در بافت‌های کهن و تاریخی می‌تواند به‌عنوان گامی مؤثر برای حفاظت از بافت و احیای بافت کهن باشد.

بدین منظور دسترسی به مسیرهای بهینه برای گردشگران (مبدأ) به مکان‌های تاریخی (مسجد دومناره، مسجد شیخ مظهر، مسجد دیمه کالان و منزل کمانگر) به‌عنوان نقاط مقصد، با توجه به زمان سفر و مسافت طی شده مشخص شده است. بر این اساس و با استفاده از اطلاعات و نقشه‌های موجود، مسیرهای حیاتی و اصلی از سه مسیر اصلی خیابان امام و بلوار جمهوری، خیابان ملت و خیابان فخر رازی شروع و با طی کردن نزدیک‌ترین و بهترین مسیر، دسترسی گردشگران را به مکان‌های تاریخی فراهم کرده است و سعی شده است با انتخاب مسیر بهینه در کوتاه‌ترین زمان ممکن مکان‌های تاریخی محدوده مرکزی شهر (ناو قه‌لا) تحت پوشش قرار گیرند. به‌منظور دسترسی سریع‌تر و راحت‌تر گردشگران به بافت‌های تاریخی از مسیر اصلی خیابان امام و بلوار جمهوری می‌توان از بین سه مسیر منتخب‌شده از

مسیر راهنما ۲ با صرف زمان ۸/۴۰ دقیقه، به سمت مسیرهای فرعی کوچه رهنما ۳، کوچه شیخ مظهر، کوچه گلبانگ و کوچه هدایت ۵ حرکت کرده و به مکان‌های تاریخی دسترسی پیدا کرد. به‌منظور دسترسی بهینه گردشگران از مسیر اصلی خیابان ملت می‌توان از بین چهار مسیر منتخب‌شده، با صرف زمان ۷/۵۰ دقیقه، با ورود به کوچه باستان ۶ به سمت مسیرهای فرعی کوچه گلبانگ و کوچه هدایت ۵ حرکت کرده و به مکان‌های تاریخی دسترسی پیدا کرد. در مسیر سوم به‌منظور دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی از طریق خیابان فخر رازی می‌توان وارد مسیر فرعی کوچه جم ۴ شده و با عبور از مسیرهای فرعی کوچه مسجد دیمه کالان، کوچه هدایت ۵، کوچه گلبانگ و کوچه مسجد شیخ مظهر با طی کردن مسافت ۱۰ دقیقه به مکان‌های تاریخی دسترسی پیدا کرد. این مسیرها دارای عرض مناسب جهت عبور و مرور و در امتداد پدیده‌های خطی، با در نظر گرفتن ملاک‌های مختلفی مانند فاصله از معابر با عرض کمتر از ۶ متر، وجود کاربری‌های ناسازگار، فاصله از بافت‌های فرسوده و تخریبی به‌عنوان موانع، شناسایی و انتخاب‌شده‌اند.

در نهایت قابل‌ذکر است که پژوهش حاضر سعی داشته است که با انجام مسیریابی بهینه به‌منظور کاستن زمان عبور و مرور و دسترسی گردشگران به مکان‌های تاریخی در محدوده مورد مطالعه، ارتباط و اتصال میان فضاهای بافت به‌منظور ایجاد وحدت فضایی تداوم یابد. بازآفرینی این مسیرها می‌تواند فرصت‌هایی برای بهبود ارائه خدمات به مردم و گردشگران فراهم کرده و به‌نوبه خود با افزایش ارزش املاک، حس تعلق مکانی و مشارکت را نیز افزایش دهد که خود می‌تواند در ارتقاء و انسجام بافت و همچنین در آشناسازی گردشگران با فرهنگ، ایجاد سرمایه اجتماعی و افزایش گردشگرپذیری در محدوده ناو قه‌لا مؤثر باشد. مداخله در این محدوده باید به‌گونه‌ای باشد که ارزش‌های ساختاری و ویژگی‌های کالبدی و همچنین ماهیت آن حفظ شود و از سوی دیگر ضمن حفظ بافت تاریخی واقع در محدوده مورد مطالعه از اعمال تغییر بی‌قاعده و از بین رفتن هویت محدوده مورد مطالعه جلوگیری شود.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهیمیه نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه‌کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

آقائی‌زاده، اسماعیل؛ حسام، مهدی و محمدزاده، ربابه. (۱۳۹۸). بررسی سرمایه اجتماعی در فرآیند بازآفرینی شهری در بافت‌های مسئله‌دار شهری - نمونه موردی رشت. *مطالعات ساختار و عملکرد شهری*، ۶(۱۹)، ۱۶۷-۱۴۵. doi: 10.22080/shahr.2019.15457.1685

بهشتی فر، جاسم. (۱۳۹۱). *تحلیل توزیع فضایی - مکانی خدمات بهداشتی - درمانی و مکان گزینی بهینه آن (نمونه موردی: مراکز درمانی و بیمارستانی شهر جهرم)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

- بهرامی عطآبادی، فریبا؛ خادم الحسینی و احمد و صابری، حمید. (۱۴۰۱). سنجش تأثیر مؤلفه‌های بازآفرینی فرهنگ مبنا بر توسعه پایدار گردشگری در بافت فرسوده تاریخی شهر اصفهان. *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۲(۴۶)، ۴۳۳-۴۱۹. doi: 10.22034/jgeoq.2022.301964.3269
- پوراحمد، احمد؛ فرهودی، رحمت‌اله؛ زنگنه شهرکی، سعید و شفاعت فراملکی، طهورا. (۱۳۹۹). بررسی گونه‌های گردشگری مؤثر در بازآفرینی بافت‌های تاریخی (مطالعه موردی شهر تبریز). *پژوهش‌های ایران‌شناسی*، ۱۰(۲)، ۴۲-۲۱. doi: 10.22059/jis.2020.299352.817
- حسینی، مصطفی و مرادیان هرندی، محسن. (۱۴۰۲). بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی و توسعه گردشگری محلات بافت تاریخی شهر (نمونه موردی: محلات دردشت-سرچشمه، طوقچی-شهشهان، کنگاز، کارلادان-کلیچه). *فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۱۲(۴۶)، ۱۴۷-۱۳۰.
- حصاری، ژیلا؛ وطن‌پرست، مهدی و مافی، عزت‌الله. (۱۴۰۰). بازآفرینی بافت و بناهای تاریخی با تأکید بر توسعه گردشگری (مطالعه موردی: منطقه هفت شهرداری مشهد). *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۱(۲)، ۳۰۸-۲۹۵.
- حصاری، ژیلا؛ وطن‌پرست، مهدی و مافی، عزت‌الله. (۱۴۰۱). بازآفرینی بافت تاریخی شهری با رویکرد توسعه گردشگری (مطالعه موردی: منطقه هفت شهرداری مشهد). *مجله گردشگری شهری*، دوره ۹(۴)، ۱۵۳-۱۳۷. doi: 10.22059/jut.2022.341349.1031
- حکمت نیا، حسن؛ موسوی، میرنجف؛ سعیدپور، شراره و رسولی، محمد. (۱۴۰۰). بازآفرینی بافت‌های ناکارآمد شهری با رویکرد مدیریت بحران زلزله (مطالعه موردی: شهر سقز). *مخاطرات محیط طبیعی*، ۱۰(۲۹)، ۸۷-۱۰۶. doi: 10.22111/jneh.2020.33764.1650
- رسولی، محمد؛ احدنژاد، محسن و حیدری، محمدتقی. (۱۴۰۰). تحلیل اهمیت-عملکرد عوامل کلیدی موفقیت در بازآفرینی بافت‌های ناکارآمد شهری با تأکید بر دینفغان (مطالعه موردی: شهر زنجان). *فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، ۱۶(۱)، ۱۷۸-۱۴۹. <https://doi.org/10.22054/urdp.2021.59442.1301>
- روستایی، شهرپور؛ ناصری، رقیه و پاشایی، سعید. (۱۳۹۶). اولویت‌بندی راهبردهای احیای بافت تاریخی شهر مراغه با تأکید بر رویکرد بازآفرینی فرهنگ مدار. *مجله گردشگری شهری*، ۴(۳)، ۹۴-۷۷. doi: 10.22054/urdp.2021.59442.1301
- سجادی، ژیلا؛ پرتانیان، ندا و یزدانی راد، پیمان. (۱۴۰۰). رویکرد آینده‌نگاری در بازآفرینی محلات فرسوده شهری با تأکید بر مسکن پایدار (مورد مطالعه: محله سرتپوله سنجند). *فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده*، ۲(۳)، ۴۹-۲۷.
- سعیدپور، شراره؛ برزگر، صادق و رسولی، محمد. (۱۴۰۱). تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی در محلات شهری (مطالعه موردی: شهر سقز). *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری*، ۲(۶)، ۴۸-۳۳. doi: 10.30495/JUEPD.2022.692240
- شاه‌بدایی، زهره. (۱۳۹۵). *بهسازی و نوسازی در بافت فرسوده شهری با تأکید بر شاخص‌های اجتماعی/اقتصادی و کالبدی (مطالعه موردی: شهرستان فردیس واقع در منطقه کرج)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان.
- شیخی نصب، مژگان؛ اذانی، مه‌ری؛ مؤمنی، مهدی و محمدی ده‌چشمه، مصطفی. (۱۳۹۸). بازآفرینی بافت‌های تاریخی در راستای توسعه گردشگری با رویکرد آینده‌نگاری (مطالعه موردی منطقه یک شهرداری اهواز). *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۶(۲)، ۱۶۹-۱۴۹. doi: 10.22067/gusd.v6i2.82210.149
- شیخی نصب، مژگان؛ اذانی، مه‌ری؛ مؤمنی، مهدی و محمدی ده‌چشمه، مصطفی. (۱۴۰۰). تحلیل عوامل مؤثر بر بازآفرینی بافت‌های تاریخی از منظر توسعه گردشگری. *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۸(۱)، ۱۴۴-۱۲۳. doi: 10.22067/jgusd.2021.48366.0
- شهریاری، کمال‌الدین؛ کریم‌زاده، علی و شهریار، شهرزاد. (۱۳۹۸). اولویت‌بندی قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری در محدوده‌های بازآفرینی شده تاریخی (مطالعه موردی: محدوده تاریخی زندیه شیراز). *مجله هویت شهر*، ۴۱(۱۴)، ۷۵-۶۱.
- صادقی دروازه، سعید؛ صالحی صدقیانی، جمشید؛ مکوندی، شکوفه و منصوری، فرزانه. (۱۳۹۸). به‌کارگیری فن BWM در ارزیابی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی در طراح‌های انتقال فناوری. *فصلنامه توسعه مدیریت منابع انسانی و پشتیبانی*، ۱۱(۵۵)، ۷۸-۱۰۳.

- طالبی، مانی؛ رضا، گنجی؛ افسوران، ثابت مقدم و سید محمدعلی. (۱۳۹۵). مجموعه بازآفرینی شهری پایدار برند سازی شهری در بستر بازآفرینی شهر رشت. جلد اول: دیدگاه‌ها و نظرها و مصادیق، رشت انتشارات رمه.
- عابدینی، اصغر، نقیبی، فریدون، حسنی، هانیه، جباری فرخی، مونا & یگانه، رضا. (۱۴۰۱). تحلیل نقش جاذبه‌های گردشگری در ایجاد شهرهای ۱۵ دقیقه‌ای، مورد مطالعه: محدوده بافت تاریخی ارومیه. *مجله گردشگری شهری*، ۹(۴)، ۱۱۹-۱۰۵. doi: 10.22059/jut.2022.333651.974
- عباسی، قمر؛ قاسمی، ایرج؛ موسوی، یعقوب و احدنژاد روشتی، محسن. (۱۳۹۹). تحلیل پایداری بازآفرینی بافت مرکزی شهر مطالعه موردی: بافت مرکزی شهر زنجان. *مجله شهر پایدار*، ۳(۲)، ۱۶-۱. doi: 10.22034/jsc.2020.212770.1173
- سگری سوادجانی، علیرضا؛ رضایی، محمدرضا و سرایی، محمدحسین. (۱۴۰۱). شناسایی عوامل مزیت ساز در گردشگری بافت تاریخی شهر یزد با رویکرد تخریب خلاق. *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، ۲۰(۶۶)، ۳۰۶-۲۸۳. doi: 10.22111/j10.22111.2022.6727
- عندلیب، محمد و سلیمانی، محمد. (۱۳۹۶). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری احتکار با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی (Ahp). *مطالعات اقتصاد اسلامی*، ۱۰(۱)، ۵۸-۴۱. doi: 10.30497/ies.2017.2105
- غیائی، محمدهادی؛ پرتوی، پروین و بهتاش، محمدرضا. (۱۳۹۲). چارچوب تحلیلی و روش‌شناسی باززنده‌سازی بافت‌ها و محلات تاریخی نمونه موردی محله بازار شاه کرمان. *مجله مرمت و معماری ایران*، ۳(۶)، ۲۶-۱.
- فیروزبخت، مهرداد. (۱۳۹۷). بازآفرینی بافت‌های تاریخی شهری با تأکید بر توسعه گردشگری شهری (مطالعه موردی: منطقه یک کلان‌شهر تهران). *مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری*، ۴(۱)، ۱۷-۱.
- مطیعیان، حمید. (۱۳۹۹). ارائه شاخص مکانی جهت ارزیابی فرسودگی بافت‌های شهری به کمک سیستم اطلاعات مکانی و تصمیم‌گیری چند معیاره. *فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، ۴(۹)، ۱۱۴-۹۳. doi: 10.22054/urdp.2021.51454.1204
- یزدانی، محمدحسین؛ حاضری، صفیه و سیلابی، پروین. (۱۳۹۶). بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری با رویکرد گردشگری پایدار با تلفیق مدل‌های برنامه‌ریزی استراتژیک و تحلیل شبکه (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر خوی). *مجله گردشگری شهری*، ۴(۱)، ۵۶-۴۱. doi: 10.22059/jut.2017.61996

References

- Abbasi, G., mousavi, Y., Ghasmi, I., & Ahadnejad, M. (2020). Analysis of Regeneration Sustainability of the City Central Texture Case study: Central Texture of Zanjan City. *Journal of Sustainable City*, 3(2), 1-16. doi: 10.22034/jsc.2020.212770.1173 [In Persian].
- Abedini, A., Naghibi, F., Hasani, H., Jabbari Farrokhi, M., & Yeganeh, R. (2023). Analysis of the role of tourist attractions in creating 15-minute cities The subject of study: the scope of the historical context of Urmia. *Journal of Urban Tourism*, 9(4), 105-119. doi: 10.22059/jut.2022.333651.974 [In Persian].
- Aghaeizadeh, E., Hesam, M., & Mohammadzadeh, R. (2019). Evaluation of social capital in the process of urban regeneration in the urban problematic fabric (Case Study: Rasht). *Urban Structure and Function Studies*, 6(19), 145-167. doi: 10.22080/shahr.2019.15457.1685 [In Persian].
- Andalib, M., & Solimani, M. (2017). Identification and Ranking the factors of hoarding outbreak; Using Analytical Hierarchy Process (AHP). *Islamic Economics Studies Bi-quarterly Journal*, 10(1), 41-58. doi: 10.30497/ies.2017.2105 [In Persian].
- Asgari Savadjani, A., Rezaei, M., & sarai, M. H. (2022). Identifying the advantage factors in tourism of the historical texture of Yazd city with the approach of creative destruction. *Geography and Development*, 20(66), 283-306. doi: 10.22111/j10.22111.2022.6727 [In Persian].
- Baby, S. (2013). AHP Modeling for Multicriteria Decision-Making and to Optimise Strategies for Protecting Coastal Landscape Resources. *International Journal of Innovation, Management and Technolog*, 4(2), 1-10. doi: 10.7763/IJIMT.2013.V4.395
- bahrami, F., Khadem Al-Husseini, A., saberi, H., & Mokhtari Malekabadi, R. (2022). Measuring the Impact of Cultural-Led Regeneration Components on Sustainable Tourism

- Development in Historical Deteriorate Fabric of Isfahan City. *Geography (Regional Planning)*, 12(46), 419-433. doi: 10.22034/jgeoq.2022.301964.3269 [In Persian].
- Beheshti Far, J. (2011). *Spatial-spatial distribution analysis of healthcare services and its optimal placement (case example: medical and hospital centers in Jahrom city)*. Master's thesis in geography and urban planning, University of Sistan and Baluchistan. [In Persian].
- Esmer, M., & Kudumovic, L. (2021). Degeneration of socio-urban fabric at Yenikapı and proposals for rehabilitation. *Frontiers of Architectural Research*, 10, 284-303. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2021.01.007>
- Ferretti, V., & Grosso, R. (2019). Designing successful urban regeneration strategies through a behavioral decision aiding approach. *Cities*, 98, 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.06.017>
- Firouzbakht, M. (2017). Re-creation of historical urban textures with an emphasis on the development of urban tourism (Case study: Zone 1 of Tehran metropolis). *Geography, Civil and Urban Management Studies*, 4(1), 1-17. [In Persian].
- Gargiulo, C., & Sgambati, S. (2022). Active mobility in historical centres: towards an accessible and competitive city transportation. *Research Procedia*, 60(2), 552-559. doi: 10.1016/j.trpro.2021.12.071
- Ghiai, M.H., Partovi, P., & Behtash, M.R. (2012). Analytical framework and methodology of revitalization of historical contexts and localities, a case study of Shah Kerman Bazar neighborhood. *Iranian Journal of Restoration and Architecture*, 3 (6), 1-26. [In Persian].
- Hekmatnia, H., Mousavi, M., Saidpour, S., & Rasouli, M. (2021). Regeneration of Deteriorated Urban Areas with Earthquake Critical Management Approach (case study: Saqqez City). *Journal of Natural Environmental Hazards*, 10(29), 87-106. doi: 10.22111/jneh.2020.33764.1650 [In Persian].
- Hesari, Z., Vatan Parast, M., & Mafi, E. (2021). Recreation of texture and historical monuments with emphasis on tourism development (Case study: District 7 of Mashhad Municipality). *Geography (Regional Planning)*, 11(42), 295-308. <https://dori.net/dor/20.1001.1.22286462.1400.11.2.16.6> [In Persian].
- Hessari, J., Watanparast, M., & Mafi, E. (2023). Recreating the urban historical context with a tourism development approach Case study: District 7 of Mashhad Municipality. *Journal of Urban Tourism*, 9(4), 137-153. doi: 10.22059/jut.2022.341349.1031 [In Persian].
- Hosseini, M., & Moradian Herandi, M. (2022). Investigating the role of creative tourism in the regeneration and development of tourism in the historical context of the city (case example: Dardasht-Sarcheshmeh, Toghchi-Shahshahan, Kangaz, Karladan-Klicheh neighborhoods). *Journal of Geography and Environmental Studies*, 12(46), 130-147. [In Persian].
- Lees, Loretta., & Melhuish, Clare. (2013). Arts-led regeneration in the UK: The rhetoric and the evidence on urban social inclusion. *European urban and regional studies*, 22(3), 242-260. doi: 10.1177/0969776412467474
- Liu, Y., Shen, L., Ren, Y., & Zhou, T. (2023). Regeneration towards suitability: A decision-making framework for determining urban regeneration mode and strategies. *Habitat International*, 138, 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2023.102870>
- Liu, G., Fu, X., Han, Q., Huang, R., & Zhuang, T. (2021). Research on the collaborative governance of urban regeneration based on a Bayesian network: The case of Chongqing. *Land Use Policy*, 109, 1-14. doi: 10.1016/j.landusepol.2021.105640
- Motieyan, H. (2019). Providing a Spatial Index to Evaluate Deteriorated Urban Textures by Geographical Information System and Multi-criteria Decision Making. *Journals of Urban and Regional Development Planning*, 4(9), 93-114. doi: 10.22054/urdp.2021.51454.1204 [In Persian].
- Pourahmad, A., Farhudi, R., Zangane Shahraki., & Shafaat Gharamaleki, T. (2021). An Examination of Tourism Types Affecting the Regeneration of Historical Textures (Case Study: Tabriz City). *Iranian Studies*, 10(2), 21-43. doi: 10.22059/jis.2020.299352.817 [In Persian].
- Pulles, K., Conti, I., Kleijn, M., Kusters, B., Rous, T., Havinga, L., & Ikiz Kaya, D. (2023). Emerging strategies for regeneration of historic urban sites: A systematic literature review. *City, Culture and Society*, 35, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2023.100539>

- Rahman, F., Halim, N., & Ahad, A. (2022). assessing public participation in tourism-related urban regeneration: a case of kochi heritage city, india. *Malaysian Journal of Sustainable Environment*, 1-19. <https://doi.org/10.24191/myse.v9i3.18288>
- Rasoli, M., Ahdinejad, M., & Heydari, M. (2021). Significance Analysis - The performance of key success factors in regenerating worn-out urban(Case study: Zanjan city). *Quarterly Journals of Urban and Regional Development Planning*, 6(16), 149-178 <https://doi.org/10.22054/urdp.2021.59442.1301> [In Persian].
- Sadeghi Darwaz, S., Salehi Sadekiani, C., Makondi, S., & Mansouri, F. (2018). Application of BWM technique in evaluating factors influencing the attraction of foreign investment in technology transfer designers. *Quarterly Journal of Development of Human Resource Management and Support*, 11(55), 78-103. [In Persian].
- Saeedpour, Sh., Barzegar, S., & Rasoli, M. (1401). Analysis and evaluation of prosperity indicators in urban areas (case study: Saqqez city). *Urban Environment Planning and Development Quarterly*, 2(6), 33-48. doi: 10.30495/JUEPD.2022.692240 [In Persian].
- Sajadi, J., partanian, N., & yazdani rad P. (2021). Futuristic approach in regeneration dilapidated urban neighborhoods with emphasis on sustainable housing (Case study: Sartpoleh neighborhood of Sanandaj). *Journal of Future Cities Vision*, 2 (3), 27-49. [In Persian].
- Shah Badaghi, Z. (2015). *Improvement and renovation in the worn-out urban fabric with emphasis on social, economic and physical indicators (Case study: Fardis city located in Karaj region)*. Master's Thesis of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Human Sciences, Gilan University. [In Persian].
- Shahriari, K., Karimzadeh, A., & Shahriari, Sh. (2018). Prioritization of tourism capabilities and attractions in historically recreated areas (case study: historical area of Zandiyeh, Shiraz). *Journal of City Identity*, 41(14), 61-75. [In Persian].
- Sheikhinasab, M., Azani, M., Mehdi Momeni, M. M., & Mohammadi Dehcheshmeh, M. (2021). The Analysis of Factors Affecting the Reconstruction of Historical Textures from the Perspective of Tourism Development. *Geography and Urban Space Development*, 8(1), 123-144. doi: 10.22067/jgusd.2021.48366.0 [In Persian].
- Sheikhinasab, M., Azani, M., Momeni, M., & Mohammadi Deh Cheshme, M. (2020). Regeneration of Historical Textures in line with Tourism Development using the Foresight Approach(The Case of Zone One of Ahwaz Municipality). *Geography and Urban Space Development*, 6(2), 149-169. doi: 10.22067/gusd.v6i2.82210 [In Persian].
- Strykiewicz, T., Kudlak, R., Ciesiółka, P., Kołsut, B., & Motek, P. (2017). Urban Regeneration in Poland's Non-Core Regions. *European Planning Studies*, 26(2), 316-341. <https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1361603>
- Talebi, Mani., Ganji, R., Zabet Moghaddam, A., & Seyyed Mohammad, A. (2015). *Sustainable urban regeneration complex, urban branding in the framework of the regeneration of Rasht city*. The first volume: views and opinions and examples, Rasht Rameh Publications. [In Persian].
- Wang, H., Shen, Q., Tang, B.S., Lu, C., Peng, Y., & Tang, L. (2014). A framework of decision-making factors and supporting information for facilitating sustainable site planning in urban renewal projects. *Cities* 40, 44-55. doi: 10.1016/j.cities.2014.04.005
- yazdani, M. H., Hazeri, S., & Dadazade Silabi, P. (2017). Recreating the old urban texture with substantial and tourism approach by integration of strategic planning and network analysis)ANP-SWOT(Case study: Khoy city old texture. *Journal of Urban Tourism*, 4(1), 41-56. doi: 10.22059/jut.2017.61996 [In Persian].
- Zhang, Y., Kang, S., & Hoon Koo, J. (2019). What Is the Critical Factor and Relationship of Urban Regeneration in a Historic District?: A Case of the Nanluoguxiang Area in Beijing, China. *Sustainability*, 11 (23), 1-17. doi: 10.3390/su11236772